

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ПСИХОЛОГИЈА
СМЈЕР: СПОРТСКИ
РАЗРЕД: ТРЕЋИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЉИ БРОЈ ЧАСОВА: 72

ОПШТИ И ПОСЕБИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА:

Општи циљеви наставе психологије су стицање основних знања из области:

- Предмет, циљ и методе истраживања у психологији;
- Органске основе и развој психичког живота;
- Основне психичке процесе и њихову улогу;
- Карактеристике и структуру личности;
- Психичко здравље и поремећаје психичког здравља;
- Личност и друштво (комуникација, социјални ставови, предрасуде и стереотипи).

Посебни циљеви наставе психологије се остварују кроз могућност ученика да:

- Самостално прикупља и обрађује знања и информације у психологији;
- Самостално анализира и интерпретира знања из психологије;
- Уочава и рјешава проблеме у животним ситуацијама;
- Посједује критичко и стваралачко мишљење;
- Посједује вјештине тимског рада и сарадње;
- Морално расуђује и вреднује;
- Посједује демократске вриједности и ставове.

ПРЕГЛЕД ТЕМАТСКИХ ЦЈЕЛИНА:

Ред. број	Наставна тема	Оквирни број часова
1.	Предмет и методе психологије	9
2.	Основи психичког живота и развоја	6
3.	Психички процеси	27
4.	Личност и психичко здравље	18
5.	Социјална психологија	12

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Тема: Предмет и методе психологије		Оквирни број часова (9)
Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик треба да: <ul style="list-style-type: none">- упозна предмет психологије,- упозна разлике у схватању предмета, метода и циља	<ul style="list-style-type: none">- предмет психологије,- циљеви психологије,	<ul style="list-style-type: none">- Социологија- Филозофија

<p>психологије,</p> <ul style="list-style-type: none"> - упозна дефиницију психологије као науке, - упозна развој психологије као научне дисциплине, - да упозна гране психологије: општа психологија, развојна психологија, педагошка психологија, клиничка психологија, психологија личности, психологија рада, психометрија, - упозна главне психолошке правце као што су: психоанализа, бихејвиоризам, хуманистичка психологија, - упозна однос психологије према другим друштвеним наукама као што су филозофија, социологија, педагогија - разумеје разлику између научне и ненаучне психологије - упозна ненаучне приступе проучавању личности као што су: астрологија, графологија, хиромантија, френологија, физиогномија, анимизам, магија, - упозна филозофијски спекулативни приступ тумачења личности, - упозна литерарне приступе тумачења личности, - упозна положај и улогу појединих метода истраживања у психологији (интроспекција, посматрање, експеримент), - упозна основне технике прикупљања података у психолошким истраживањима: 	<ul style="list-style-type: none"> - развој психологије, - гране психологије: општа психологија, развојна психологија, педагошка психологија, клиничка психологија, психологија личности, психологија рада, психометрија - главни правци у психологији: психоанализа, бихејвиоризам, - хуманистичка психологија, <ul style="list-style-type: none"> - однос психологије према другим друштвеним наукама - ненаучни приступи проучавању личности: астрологија, графологија, хиромантија, френологија, физиогномија, анимизам, магија - филозофијски спекулативни приступи тумачења личности - литерарни приступи тумачења личности, <ul style="list-style-type: none"> - методе истраживања у психологији: интроспекција, посматрање, експеримент, - технике истраживања у психологији: интервју, упитник, тест. 	
---	---	--

интервју, упитник, тест, - уз помоћ наставника изради једноставан нацрт експерименталног истраживања, - изради и евентуално примијени једноставан протокол за вођење интервјуа (или упитника).		
--	--	--

2. Тема: Основи психичког живота и развоја	Оквирни број часова (6)
---	-------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик треба да: - упозна основне дијелове и функцију нервног система (централног и периферног нервног система), - шематски представи основне дијелове нервног система (ЦНС и ПНС) и анализира њихову улогу у настанку и одвијању психичких процеса, - анализира значај ендокриног система за психички живот човјека: улогу ендокриних жлијезда и хормона које луче, - упозна основне биолошке чиниоце психичког развоја човјека (улогу наслјеђа и сазријевања), - упозна основне срединске чиниоце психичког развоја (улогу социјалних фактора и учења у психичком развоју), - на примјерима доказује значај активности појединца у властитом развоју, - прикупља податке (аргументе) и докаже улогу наслјеђа и/или средине у психичком	- органске основе психичког живота, - централни нервни систем, - периферни нервни систем, - ендокрини систем, - развој психичког живота (филогенетски и онтогенетски), - нативизам, - емпиризам,	- Биологија: нервни и ендокрини систем. - Филозофија: нативизам, емпиризам. - Биологија: Дарвинова теорија еволуције.

развоју појединца - наводи примјере о улози властите активности у психичком развоју појединца, - анализира интеракцију различитих фактора у психичком развоју појединца.		
--	--	--

3. Тема: Психички процеси	Оквирни број часова (27)
----------------------------------	--------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик треба да: - разумије појам опажање као сложен психички процес који је одређен спољашњим чиниоцима (особине и распоред дражи), као и унутрашњим чиниоцима (физиолошке и психолошке карактеристике оног који опажа), - анализира основне чулне органе и врсте енергија за коју су осјетљиви (адекватна и неадекватна драж), - на примјерима анализира зависност процеса опажања од различитих спољашњих чинилаца (распоред дражи) и унутрашњих чинилаца (улога искуства, утицај мотивације и сл.), - разумије појам пажња, као менталну усмјереност и усредсређеност, - анализира чиниоце који утичу на обим пажње: спољашњи чиниоци (својства дражи), унутрашњи чиниоци (мотиви, заинтересованост, очекивање, намјера), - разумије појам учење	- опажање (чиниоци опажања), - пажња (обим пажње), - драж (адекватна и неадекватна), - осјет, - опажај, - учење (класично условљавање, инструментално учење, учење по моделу, учење увиђањем),	- Биологија: чула и чулни органи. - Математика. - Физика.

<p>рекогниција, репродукција,</p> <ul style="list-style-type: none"> - упозна основне поремећаје памћења, - разумије значење појма заборављање као губљење наученог (дјелимично или потпуно, повремено или трајно), - упозна начине испољавања заборављања (немогућност репродукције, немогућност препознавања) - упозна основне теорије заборављања, - анализира Ебингхаусову криву заборављања и даје закључак о принципима заборављања, - на основу сопственог искуства анализира однос памћења и заборављања, - самостално изводи принципе успјешног памћења, - упозна појам мишљење и разумије улогу језика и говора у процесу мишљења, - разликује фазе рјешавања проблема мишљењем и разумије улогу менталне усмјерености у процесу рјешавања проблема, - на примјерима прати и анализира процес рјешавања проблема мишљењем: 1. дефинисање проблема; 2. формулисање хипотезе; 3. пробно рјешење; 4. провјера рјешења, - анализира примјере техничких открића и идентификује фазе долажења до открића, - познаје различите облике мишљења као 	<ul style="list-style-type: none"> - мишљење (појам, облици, врсте), - рјешавање проблема, 	<ul style="list-style-type: none"> - Логика: закључивање. - Матерњи језик и књижевност: бајке и басне (облици мишљења). - Математика: фазе рјешавања проблема, једначине са једном или више непознатих.
--	--	--

<p>што су закључивање, расуђивање, поимање, замишљање...</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује врсте мишљења: реалистичко / имажинативно, индуктивно / дедуктивно, критичко / стваралачко, дискурзивно / интуитивно, конкретно / апстрактно, дивергентно / конвергентно, - препознаје облике мишљења у различитим врстама интелектуалне дјелатности човјека, - упозна различита схватања о природи (структури) интелигенције (да ли је то општа или специфична способност) , - анализира начине како се интелигенција распоређује у популацији (нормална крива) и расправља о односу насљеђа и средине у настанку и развоју интелектуалних способности, - разликује различита схватања о природи и начинима мјерења интелигенције, - на примјерима упознаје различите типове задатака у тесту интелигенције (вербални и невербални типови задатака) и закључује о природи и структури интелигенције (општа способност, више способности), - упозна Гарднерову теорију вишеструке интелигенције - познаје новије приступе проучавању емоционалне интелигенције (теорија Големана), 	<ul style="list-style-type: none"> - интелектуалне способности, - тест интелигенције, - коефицијент интелигенције IQ - Гарднерова теорија вишеструке интелигенције, - емоционална интелигенција, 	<ul style="list-style-type: none"> - Информатика: вјештачка интелигенција.
--	---	---

<p>гестовима, фацијалном експресијом и тјелесним ставом,</p> <ul style="list-style-type: none"> - разумије основну функцију емоција и објашњења о њиховом настанку (физиолошка и когнитивна теорија), - разумије појам стрес као било који притисак околине на организам који захтијева ново прилагођавање, - разумије улогу стреса када су посљедице негативне а када су позитивне (када организам развије нове, конструктивне механизме за његово савладавање), - знају навести основне конструктивне стратегије за превладавање стреса, - наведе за њега стресне ситуације (шта је изазвало стрес) и начине превазилажења стреса (како су се осјећали, шта су радили и сл.) - анализира сопствена искуства у (не)успјешном превазилажењу стреса - заједнички, са другим ученицима, развија стратегије за успјешно превазилажење стреса, - анализира различите животне ситуације и степен изложености стреса у њима, - разумије појам фрустрација као непријатан доживљај ометања задовољења неког мотива, - опише ситуацију када му је пут до неког циља био блокиран (фрустрација); - разумије да људи имају различите реакције на 		
---	--	--

<p>фрустрацију, које се могу сврстати у два основна типа: конструктивне (рационалне)и неконструктивне (ирационалне – агресивне, апатичне),</p> <ul style="list-style-type: none"> - опише начин како је реаговао на фрустрацију и како је могао да реагује (конструктивне и неконструктивне реакције на фрустрацију) - разумије Левинову подјелу конфликта мотива: двоструког привлачења, двоструког одбијања и истовременог привлачења и одбијања, - наводи примјере за сваку од приказаних ситуација Левинове подјеле конфликта. 	<ul style="list-style-type: none"> - мотивација, - мотиви (врсте мотива), - хијерархија мотива према Маслоу, - фрустрација (појам) - реакције на фрустрацију: конструктивне и неконструктивне, - конфликти (појам, Левинова подјела конфликта), 	<ul style="list-style-type: none"> - Биологија: кружење енергије кроз живе системе, хомеостатички мотиви. - Матерњи језик и Књижевност. - Историја. - Комунологија.
---	---	---

4. Тема: Личност и психичко здравље	Оквирни број часова(18)
--	-------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - упозна предмет проучавања личности (теоријски и практични циљ психологије личности), - анализира одређење појма личности и разумије да се личност одређује као јединствен (непоновљив), чврсто организован, сложен и стабилан психички склоп особина, који одређује досљедно понашање и доживљавање индивидуе, - анализира значење основних карактеристика личности: особеност, јединственост, непоновљивост, досљедност (шта је за све људе исто, а по чему се људи међусобно 	<ul style="list-style-type: none"> - личност (појам), - методе и технике истраживања личности, 	<ul style="list-style-type: none"> - Матерњи језик и књижевност (анализа књижевног лика). - Ликовна умјетност.

<p>задовољење мотива личности),</p> <ul style="list-style-type: none"> - разумије да су најчешћи општи начини да се упозна и опише личност у психологији: црте личности, темперамент, карактер, ја (свијест о себи) и тип личности, - примјењује начин представљања личности путем : црта; темперамента; карактера; ја (свијест о себи); типа личности, - представи у групи, уз помоћ литературе, структуру личности путем: црта личности, темперамента, карактера, ја, свијест о себи, идентитет, тип личности, - анализира различите врсте послова на начин да одреди које црте личности (темперамент; тип личности) више одговарају одређеној врсти посла (нпр. које врсте послова више одговарају екстравертном, а које интровертном типу личности) - упозна проблематику динамике личности (проучавање свега онога што подстиче и омогућава, али и спречава задовољење мотива личности), - познаје личне мотиве (потреба за идентитетом, потреба за љубављу, потреба за поштовањем и угледом, мотив за постигнућем, мотив за самопотврђивањем, савјест), - представи у групи, један од личних мотива - разумије да динамика 	<ul style="list-style-type: none"> - динамика личности, - лични мотиви, - конфликти, - механизми одбране, 	<ul style="list-style-type: none"> - Матерњи језик и књижевност
--	---	--

<p>подразумјева и разноврсне начине рјешавања фрустрација и конфликта, а посебно механизме одбране,</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна механизме одбране као технике којима се его служи да би „разрјешио“ неки конфликт и да би се заштитио од свега што може угрозити личност - разумије да се механизми одбране активирају аутоматски (без утицаја воље), да личност није свјесна њихове употребе, - препозна механизме одбране (порицање, помјерање, сублимација, идентификација, пројекција, рационализација, реакциона формација, регресија, репресија или потискивање, маштање и дневно сањарење, повлачење и осамљеност, - пронађе примјере за сваки од механизма одбране, - познаје развој личности као процес прогресивног мијењања, по фазама од зачећа и првих дана живота па до зрелости и до краја живота, - анализира развојне фазе (нпр. фазе когнитивног развоја), - анализира промјене које се дешавају у пубертету и адолесценцији, - разумије да је тај процес резултат како сазријевања тако и учења (социјализације), - упозна процес социјализације као сложен феномен формирања људске јединке под утицајем друштвене средине; 	<ul style="list-style-type: none"> - развој личности, - фактори развоја личности, - извори социјализације, - агенси социјализације зрела личност, 	<ul style="list-style-type: none"> - Социологија. - Биологија.
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - дискутује о предрасудама које постоје у друштву према особама са психичким поремећајима, узроцима предрасуда (страх, неинформисаност и сл.), - разговара о значају познавања поремећаја психичког живота за различите професије (нарочито за услужна занимања) - познаје поремећаје понашања (алкохолизам, наркоманија, делинквенција), - у групама испита узроке и покуша да направи програм превенције основних поремећаја понашања код младих (алкохолизам, пушење, малолетничка делинквенција), - упозна основне методе лијечења психичких поремећаја (лијековима и психотерапијом), - упозна начине превенције, односно које су то мјере да се спријечи јављање неке болести или поремећаја, - упозна значај менталне хигијене и улоге психолога у чувању душевног здравља, - упозна савјетодавно рад психолога. 	<ul style="list-style-type: none"> - лијечење психичких поремећаја, - превенција психичких поремећаја, - ментална хигијена, - улога психолога, - савјетовање. 	
--	--	--

5. Тема: Социјална психологија	Оквирни број часова (12)
---------------------------------------	--------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик треба да: <ul style="list-style-type: none"> - упозна комуникацију као сложен вид симболичке интеракције између људи који међусобно размјењују сигнале, поруке и 	<ul style="list-style-type: none"> - комуникација, - вербална и невербална комуникација, - сметње у комуникацији, - ненасилна комуникација, 	<ul style="list-style-type: none"> - Ликовна умјетност - Музичка култура - Социологија

<p>информације било интелектуалне или афективне природе,</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује вербалну и невербалну комуникацију, како се оне међусобно допуњавају и искључују, - анализира облике комуникације (вербална и невербална комуникација) и посебно однос међу њима (колико су (не)усаглашене поруке исказане ријечима и нпр. говор тијела) - упозна невербалну комуникацију као врсту претежно спонтане комуникације, којом људи без ријечи, гестовима, начином држања тијела, изразом лица, погледом или бојом гласа изражавају и размјењују своје намјере, емоције, расположења, ставове и жеље, - разумију да сметње у комуникацији не морају бити само физичке и да су чешће социјалне, културне и психичке, - анализира неспоразуме у комуникацији, - одређује узроке (посебно оне психолошке и социјалне природе) и идентификује начине побољшања комуникације, - упозна и примијени принципе ненасилне комуникације (нпр. како да на асертиван начин кажу шта мисле или желе, а да не повриједе другога), - разумије социјални став као социјализацијом стечену, релативно 	<ul style="list-style-type: none"> - социјални ставови, - конформизам и фактори од којих зависи, 	<ul style="list-style-type: none"> - Социологија
---	--	---

<p>веома отпорне на промјену,</p> <ul style="list-style-type: none"> - упозна стереотипе као генерализоване представе о одређеним социјалним групама (припадницима неког социјалног слоја, етничке, вјерске или расне групе) које су у датом друштву широко распрострањена, а стичу се током социјализације, - налази примјере предрасуда и стереотипа у свом окружењу, - објасни како настају предрасуде и стеротипи, - упозна експерименте Џејн Елиот, Зимбарда, Милграма - у групи предложи начине за уклањање предрасуда и стеротипа у заједници - упозна да појам вриједности означава најопштије вјеровање о томе шта је пожељно, корисно и шта би требало да буде циљ људских напора (позитивне вриједности), односно о томе шта је непожељно и недопустиво (негативне вриједности), - упозна да поред универзалних, културних и групних вриједности, сваки човјек има и своје личне вриједности, - анализира однос између вриједности младих и одраслих чланова заједнице. 		
--	--	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Програм предмета психологија се реализује теоријски и практично (вјежбе).

У реализацији програма нагласак треба ставити на процес учења, тј. обезбједити да ученици предвиђене садржаје усвајају активно: самосталним прикупљањем и анализирањем знања и информација; систематизацијом и презентацијом садржаја; радом у пару и у групи; кроз дискусију и међусобну размјену мишљења; пројекатским радовима; примјеном усвојених знања у пракси. Наставом која би се искључиво заснивала на предавању наставника није могуће остварити циљеве овог предмета.

Оцјењивање ученика је континуирано и поред сумативне има и формативну (развојну) улогу и подразумева јавно образложење оцјене. Оцјењивање ученика је усмено (континуирано) и писмено (тест, есеј, истраживачки рад, пројекатски рад и сл).